

Posudek magisterské diplomové práce

Anežka Dudková

Nakladatelství Omega na českém knižním trhu a jeho překladová produkce

Práce si klade za cíl popsat činnost nakladatelství Dobrovský s.r.o. v rámci edice Omega / Knihy Omega v letech 2013 – 2018, při hlavním zaměření na klasickou literaturu překladovou, ale částečně i českou. Diplomantčino vlastní vymezení pojmu „klasická literatura“ (příčemž v průběhu práce se objevuje zvláštní, spíše hovorový pojem v ženském rodu singuláru o jednotlivých dílech – „klasika“) zahrnuje hlavně původní díla a překlady vzniklé před rokem 1950 a zohledňuje všeobecnou známost děl (opírající se především o školní četbu, zjištěnou v maturitních seznamech četby desítek českých gymnázií, četbu studentů vysokoškolských filologických oborů, chování dospělých čtenářů). Toto vymezení kopíruje do jisté míry praxi (nejen) Omegy, která vydávala v první polovině sledovaného období často díla po uplynutí 70ti let chránících autorská práva. Toto vymezení vychází z produkce a marketingu i dalších českých nakladatelství, internetové komunikace a povědomí veřejnosti. Je rozpracováno na s. 13, rozsáhleji pojednáno v oddílu 3.5 a jeho pododdílech, které se věnují podrobněji dalším aspektům současného života klasické literatury, s výrazným zaměřením na překlady: zde jsou uvedeny důležité teoretické náhledy na zastarávání překladu (proč ale nejsou „podtrženy“ ty náhledy, které autorka v kontextu práce považuje za nejrelevantnější? Nabízí se Popovič...?), které jsou konfrontovány s mapovanou praxí nakladatelství (i jiných vedle Omegy), ovlivňovanou ekonomickými faktory. Průzkum vydávaných překladů, který do určité míry popírá fakt zastarávání (reedice starších překladů, tak i vznikání nových), nezanedbatelné mapování konzervativnosti čtenářů (na sociálních sítích), ostražitých vůči novým překladům, představuje jedinečný, průlomový sociologický či praxeologický (pojmenovávám podle Popoviče, 1975) výsledek, který je výpovědí o současném chování ve vydávání i recepci klasické, hlavně překladové literatury. Tento výsledek je jistou revizí translatologické teorie (což ovšem není deklarováno, spíš to vyplývá implicitně) prostřednictvím výzkumu kulturní praxe a kulturního chování. Celá tato část si zaslouží samostatnou publikaci.

Přestože pojem „klasická literatura“ není opřen o literárně historická pojednání a hodnocení, reflektuje pojednání teoretická, která jsou ovšem nutně neabsolutní (Bílek, Papoušek, Bloom). Naplnění tohoto pojmu v práci je akceptovatelné v rámci celkového sociologického přístupu její značné části, která se deklarovaně opírá hlavně o *Teorii jednání* P. Bourdieu (1998). Pojem

„kulturní kapitál“ tohoto teoretika je pro práci velmi nosný; stejně tak „habitus překladatele“. Ovšem je třeba konstatovat, že se práce po kapitole 2 o tyto pojmy neopírá a nenaplnuje je bohužel svými zjištěními. ***Přivítala bych, aby se tomu tak stalo při obhajobě, tzn. aby se autorka v rozsahu Závěru práce k těmto pojmům vrátila.*** Navíc zmíněné rozpracování Bourdieuho teorie Simeonim (1998) – jako habitu překladatele jako přijaté služebné, neviditelné pozice – je v rámci translatologie teoreticky velmi úzké, jednostranně vyhraněné (jiní teoretici, např. Benjamin, Gaddis Rose – a dokonce i Omega, ta ovšem ve světle své práce skandálně, viz s. 76–77 – vymezují překladatele jako klíčového aktéra „obecné“ literatury; i pojednávání Maryskové překlad *Větrné hůrky* to dokazuje). Sama diplomantka pak postupně odhaluje jiné faktory habitu překladatele než služebnost.

Celkově lze však říci, že kapitoly 1 – 3 práce výborně postihují velkou většinu aspektů současného knižního podnikání i současné čtenářské kultury a promyšleně vytvářejí potřebný kontext pro další rozsáhlé pojednání o nakladatelském subjektu Dobrovský s.r.o. Celá kapitola 4 je fakticky pečlivou a přesnou analýzou a záznamem nakladatelského podnikání tohoto subjektu; mapuje jeho vývoj s ohledem na klasickou a překladovou literaturu i proměny tohoto vývoje jako pravděpodobnou reakci na společenskou kritiku. Obsažené grafy a tabulky jsou jistě důležitými analytickými nástroji, zároveň cizelují fakta umožňující sledovat vývoj „Omegy“. K těmto faktickým podkladům práce přispívají i Přílohy 1–3 práce, které nabízejí soupisy titulů vydaných „Omegou“ ve sledovaném období, s rozlišením klasické původní a překladové literatury. Práce na soupisech byla bezpochyby důležitým podkladem autorčina výzkumu. ***Mohla by však autorka při obhajobě hypoteticky uvážit další praktické využití těchto soupisů?***

Významnějším translatologicky kritickým přínosem je však kapitola 5, která se v translatologických analýzách věnuje třem klasickým překladovým titulům z produkce „Omegy“: *Vybraným povídkám* R. Kiplinga, E. Bronteové *Na Větrné hůrce* a *Malé Dorritce* Ch. Dickemse. Zjišťuje prokazatelně, že praxe „Omegy“ od přebírání takzvaně „volných“ překladů téměř bez úprav přes jejich přizpůsobování tzv. úpravci vede stále k vydávání otřesně poškozených literárních textů, které někdy – hlavně v případě *Malé Dorritky* – nemají mnoho společného s původním dílem; svým krácením se (bez upozornění) totiž přibližují praxi přeuvyprávěných a drasticky zkrácených prozaických překladů pro nezkušené české čtenáře v polovině 19. století. Diplomantčiny translatologické analýzy v této kapitole jsou podrobné, pečlivé a filologicky výborné; prokazují také její velké, již nabyté korektorské i redakční kompetence. Někde mi sice zůstávají otazníky, ale v podobě okrajových připomínek či podnětů k diskusi,

pokud jde o konkrétní řešení – ne o zavrženíhodnou praxi „Omegy“ a jejích spolupracovníků:

s. 103, závěr 1. odstavce – o co se opírá?

s. 113, první a třetí příklad mi hodnocením verze „Omegy“ / Medkové nepřipadají správné.

s. 119, 2. příklad – nejedná se podle mne o posun.

s. 133 nahoře – o co se opírá stylistické hodnocení „pig / prase“ v čj. a v aj.?

s. 139, začátek 5.3.5 – proč neuvažovat o tom, že p. Kalousková dostala zadání ke zkrácení?
Není důvod, proč by nerozuměla, zvláště když přejímala překlad, který nebyl chybný.

Závěry z translatologických analýz v tomto oddíle jsou výborné a publikovatelné kritiky praxe „Omegy“.

Myslím si, že oddíl o *Větrné hůrce* jako (podle mého názoru prokázaného) plagiátu překladu K. Maryskové by měl být poskytnut Dilii a dědicům.

Závěrečná kapitola 6, „Hypotéza o strategii nakladatelství“, je velmi podnětná, jako hypotéza, a jako taková publikovatelná spolu s oddílem 3.5, případně rozšířeným o další části práce.

Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

V Praze, 21. 1. 2021

PhDr. Eva Kalivodová, PhD.

Oponentka práce

Ústav translatologie FF UK